

Træer på kirkegården

Af Henning Looft

Landskabsarkitekt, moos+looft landskabsarkitekter

Store, fuldkronede træer har altid været et symbol på, at her foregår der noget vigtigt. Kirker, slotte, herregårde, palæer og pladser er steder, hvor træer næsten altid spiller en væsentlig rolle og markerer, at her er der noget af stor betydning for vores liv. Sådan er det også med kirkegårde og har været det i århundreder. Træer betyder meget, både som symboler og som fysiske elementer, og rækker, ligesom bygværkerne, langt ud over menneskers tid.

Træer er levende og har livsfaser i to planer. Dels årstidsvariationen, hvor de fleste jo er meget opmærksomme på træernes løvspring, blomstring, blade, efterårsfarver og oplevelsen af grenværket om vinteren. Og når vinteren har varet længe nok, starter det hele forfra. Hvert år. Desuden har træet livsfaser som alle andre. Ung, moden, gammel og forfald. For egetræer kan det dreje sig om over 1.000 år. Man kan kun have respekt for væsener, der kan blive så gamle. Også selv om de for de flestes vedkommende kun er 200 eller 300 år. Glæden ved at dyrke og forvalte træer er meget stor hos de fleste, jeg har mødt. Med baggrund i mange gode samtaler og mange års erfaring giver jeg her et indblik i nogle af de forhold, der er afgørende for succes med træer, nogle muligheder for anvendelse og nogle tanker om, hvor og hvordan der især bør være opmærksomhed.

Kirkegårdene i landskabet

I det åbne landskab er oplevelsen af kirkegårde defineret af kirke, de store træer og en præcis afgrænsning med mur eller dige, et meget karakteristisk og velkendt element. Det samme gælder mange landsbyer og mindre byer, hvor kirke og kirkegård ofte er vægtige midtpunkter, og hvor træerne er af stor betydning for oplevelsen. Kirkegårde er bl.a. til erindring. Erindring om dem der var, erindring om festlige begivenheder eller erindring om en kultur, der er udviklet

gennem generationer, og som fortsat vil udvikles. Langsomt, men dog mærkbart over få årtier.

Kirkegårdenes træer har en særlig position. Kirken er statisk og forandrer sig ikke. Træerne er dynamiske, både over lang tid med vækst og i det enkelte år med årstidernes skiften. Samspillet mellem kirke og kirkegårdens træer er et væsentligt kulturhistorisk udtryk og har været det i mange århundreder. I de senere årtier er dynamikken blevet forstærket, mere eller mindre tilsigtet. Stormfald og sygdomsangreb har været hyppige og har reduceret antallet, medens andre er fældet af ukendte årsager eller har fået amputeret kronen, så helheden ikke er så markant. Tilsyneladende er der opstået et vist efterslæb i plantning af nye træer.

Tager man på en virtuel flyvetur med internettets luftfotos for at studere kirkegårde og deres træer, kan man besøge rigtig mange steder på få minutter, og der er endda mulighed for at sammenligne, hvordan en kirkegård ser ud i dag, og hvordan den tidligere har set ud, hvis man også studerer historiske luftfotos. Teknologien er et godt redskab til at dokumentere udviklingen. Man kan bruge sådan en dokumentation til at finde ud af, hvordan der tidligere har set ud, og dermed få bidrag til beslutninger om fremtidens udtryk. Det er et privilegium, menighedsrådene har, at arbejde med træer, at planlægge nye plantninger og at arbejde med drift og fornyelse af kirkegårdens træbestand.

Aftenstemning ved Egen Kirke. Randtræer, kirke og kirkegård danner en helhed. Ingen er i tvivl om stedets betydning.
Foto: Signe Moos 2015.

Man arbejder med levende væsener, der er langt ældre end en selv, og som har mange år foran sig. Vilkår og opgaver er som skovriderens, der også skal tænke langsigtet. Almindelige kirkegårdstræer som lind, eg og ask kan blive 2-300 år gamle, måske mere, andre træer som bøg, hestekastanje, ahorn og spidsløn kan blive 100-200 år, og selv små træer som seljerøn og fuglekirsebær runder nemt 100 år. At arbejde med træer sker altid i et langsigtet perspektiv, sådan som arbejdet med kirke og kirkegård i det hele taget er. Træerne tilfører stor værdi. Kirkens og træernes livsrytmer samarbejder og har et samliv, der klæder hinanden, der hvor træerne danner rum og volumen. Ofte er det træerne, der giver kirkegården sin identitet, og som formidler sammenhæng med og afgrænsning mod omgivelserne, hvad enten det er i et bymiljø eller i det åbne land. Der er derfor mange grunde til både at passe godt på træerne og at sikre, at der også i fremtiden er træer, som skaber værdi på kirkegårdene.

Anvendelse af træer før og nu

Historisk og kulturelt har træer i århundreder været et væsentligt element på danske kirkegårde. Først som spontane træer, der har vokset, hvor et frø er spiret frem, senere som plantede træer, så man bedre kunne bestemme, hvilken slags træer der skulle vokse, og hvordan de skulle placeres. Fra den anden halvdel af 1700-tallet har man plantet bevidst med valg af arter og plantemønstre for dermed at styre kirkegårdens udtryk.

Der var givet flere formål med plantningerne. Dannelse af rum på kirkegården, så man visuelt kunne adskille afdelinger, opfyldelse af en romantisk drøm om et pastoralt landskab eller som ornament på kirkegården, måske med sjældne træer, der viste noget om udsyn eller interesse.

Ønsker til plantninger er i dag ofte de samme. Vores mentale udvikling går ikke så hurtigt som den teknologiske. Kirkegårdens udvikling er et meget langsomt skuespil.

Når der skal ændres eller fornys på kirkegården, taler man ofte om at bevare autenticiteten, altså noget originalt. Med træer og større plantninger er det ofte plantninger fra 1800-tallet og den tidlige del af 1900-tallet, der henføres til, men måske giver det ikke så meget mening. Ved mange middelalderkirker kunne man lige så godt sige, at kirkegårdens græs- og tuegrave var det originale. I mange forhold, også med plantning af træer, må det være sådan, at man i enhver

Side 38: Lindetræer tæt ved diget udgør kirkegårdens rumlige afgrænsning. Kigger man op, er det himlen, der er loft over kirkegården. Ullerup Kirkegård. Foto: Signe Moos 2011.

tidsepoke finder ud af, hvad der er rigtigt og fornuftigt og herved er med til at sætte nye aftryk i historien. Alt andet ændrer sig jo også, og mange kirkegårde er i dag æstetisk under pres fra nærtliggende store driftsbygninger eller høje huse. Det er en realitet, man skal forholde sig til, og som ikke var relevant for 100 år siden.

Set med nutidens øjne er der især tre forhold, hvor træer spiller en stor rolle for kirkegården. Træer kan definere en kirkegård og gøre den til et særligt sted i samspil med kirken, og træer kan danne volumener og dermed være med til at understrege, at her er der noget særligt, og træer kan skabe helt særlige stemninger og virkninger, der taler til menneskers sanser, stimulerer hjernen og giver oplevelser. Mennesket har altid levet i tæt samhørighed med træer. Fysiske forhold som behov for læ, brænde, tømmer og hegnsmateriale har altid været vigtige, og det har også de mere eksistentielle eller kulturelle forhold som beskyttelse mod ildebrand eller

Hestekastanjer danner væg mod landskabet og sikrer, hvad der skal være i fokus. Vender man sig med ryggen til dige og træer oplever man den store rundkirke liggende ikonisk på kirkegården. Østerlars Kirkegård. Foto: Henning Looft 2015.

sygdomme og plantning af træer til minde om begivenheder eller personer. Træer indgår også i mange myter. Ask og Embla var de første mennesker ifølge den nordiske mytologi, skabt af Odin af stammer fra ask og elm. Selvom vi ved bedre i dag, er der alligevel lidt respekt om den store betydning, træer har og altid har haft.

Fra slutningen af 1700-tallet og begyndelsen af 1800-tallet anlægges assistenskirkegårde som byernes begravelsespladser. Her er der sjældent en kirke, højst et kapel til højtideligheder, og ofte er det kun de store træer, der skaber stedet. Mange af disse kirkegårde blev placeret et stykke uden for byen, men byerne er siden vokset og favner i dag kirkegårdene. Det er ofte træerne, der gør, at kirkegården i skala passer til omgivelsernes bygninger.

Vores gravstedskultur har i mange år haft haveelementer som forbillede. Hække og planter, ofte udvalgt med referencer til afdøde eller deres have, har præget og gør det stadig. Havetraditioner kan aflæses på kirkegårdene. Træer og anden strukturgivende beplantning er de elementer, der formår at skabe sammenhæng og helhed, selvom gravstederne stedvist kan være meget forskellige. Øjet og hjernen er gode til at opfatte hierarki, så man først opfatter de store linjer og derefter detaljerne. Det er et vigtigt forhold ved indretning af kirkegårde.

Dyrkning og pasning

Træer er både store og varige, og man skal derfor tænke sig godt om, når man planter. Hvad er visionen, hvad vil man opnå, hvad skal man opleve, og hvordan bliver det set fra landskabet? Og ikke mindst – hvordan skal træerne passes?

Det sidste først. Det er i grunden ikke ret svært, for træer, valgt og plantet med omhu, behøver ikke særlig megen pasning. Skovens træer eller de store træer i byens parker bliver ikke puslet nævneværdigt og bliver nemt 2-300 år gamle, hvis det er lind eller eg, måske lidt yngre hvis bøg, hestekastanje, ask eller ahorn. Det er først, hvis man begynder at save og regere, at træerne får behov for særlig pleje og pasning. Væksten følger saksen, siger man. Nye skud bryder, hvor der er skåret eller klippet. Men store træer skal ikke aves og saves! De bliver sjældent kønnere, men udgifterne stiger, sygdomme indfinder sig, og der kan opstå risiko for nedfald af grene.

Det er vigtigt, at man planter det, man vil have. Man må derfor have en idé, en vision. Er det et fritvoksende lindetræ – så planter man det og lader savnen være. Ønsker man et beskåret træ, f.eks. en stammehæk – så planter man efter det og starter formning og klipning i en ung alder, hvor det er nemt, billigt og tålsomt for træet. Landsbykirkegårde er ret forskellige i deres udtryk. Nogle er beplantede med karakterfulde træer, andre er helt åbne. Det gør en stor forskel, om kirkegården ligger højt og frit, eller om den ligger som en del af en landsby. Især indramningen og randplantningens karakter betyder meget for oplevelsen. Træer skaber karakter. Ofte ses kirkegårdene på lang afstand, når mægtige træer antyder, at her foregår noget særligt. Træer er i den sammenhæng fuldkronede træer med et karakterfuldt udtryk, forskelligt fra art til art. Der er mange valg, men det vigtige er, at træerne er fuldkronede og sunde. Så er de også karakterfulde.

På flere kirkegårde har man misforstået, hvordan man dyrker træer, og hvordan de skal se ud. Savnen og liften kommer ofte i brug med det resultat, at kirkekassen tømmes for penge, og at affaldsbunken fyldes med det, der skulle have været et karaktergivende træ. Der sker tillige det, at store sår efter savning bliver indfaldsveje for svampe, og så starter et forfald, der næppe var tilsigtet. Naturligvis kan der være træer eller rækker af træer, der er blevet gamle, og hvor den sidste fase i træets liv er ved at sætte ind. Døden kan forhales lidt ved at fjerne dele af kronen, men kønt bliver det sjældent, kun dyrt. Når træerne er ved at ældes, og forfaldet begynder, må man tænke sig godt om, så ressourcerne bruges fornuftigt. Træer på en kirkegård plantes ikke for en 10-20 års periode. De plantes for 100-300 års perioder, og derfor skal man tænke sig godt om. Man kan ikke vurdere sit resultat efter få år. Det er rimeligt at sætte et mål på 15-25 år som en etableringsfase og nogle hundrede år som den modne fase, hvor træernes betydning er størst.

De træer, man planter, er ikke de færdige træer, der bare kan vokse frit. De skal dyrkes en tid, for at vi kan være sikre på den fulde skønhed. Rod og top er de steder, der skal forkæles lidt. I de første vækstsæsoner skal et nyplantet træ forsynes med ekstra vand i tørre perioder. Det skal ske samtidig med, at landmændene har de store vandingsmaskiner ude. Regn med, at der skal tilføres 600 liter vand pr. træ pr. sæson, og så skal der suppleres med lidt gødning. Selv om jorden er rigtig godt forberedt til dyrkning, har træet i starten en krone, der er meget stor i forhold til roden, så lidt hjælp er nødvendigt.

I samme korte periode er der normalt også behov for lidt klipning i kronen, hvis opbygning ikke er helt i orden endnu. Klipning skal være så betids, at det alene er små klip med en saks, der bygger en flot, stærk og smuk krone op. Det drejer sig om ganske få klip til et par kroner stykket og illustrerer, at det er enkelt, billigt og meget hensigtsmæssigt. For under normale omstændigheder er der herefter ikke mere at gøre! Kun kan man passe på ikke at beskadige stamme – og så glæde sig. Også over, at i de næste 200 år er der andre, der får glæde!

Og hvilke træer skal man så plante? Det kan der ikke svares entydigt på, men følgende forhold skal tages i betragtning: De stedlige kår som jordbund og klima. Det arkitektoniske udtryk, der ønskes. Måske lokale traditioner eller et tidligere udtryk, som man gerne vil genskabe. Måske er der opstået et behov for at dæmpe eller skjule noget i nærheden. Opgaven skal tages som en spændende udfordring. Det er ikke alle, der får lov til at træffe så store dispositioner. Der må en idé og en plan til, og når plantningen er udført, så skal man fejre det! Der er trods alt skabt noget, der rækker nogle hundrede år frem.

Træernes funktioner og anvendelse

Man kan anskue baggrundene til træer på kirkegårde i tre temaer: de kulturhistoriske værdier, herlighedsværdier og de fysiske værdier. Det er dog af væsentlig betydning, at værdierne ses i en helhed, fordi oplevelser og funktioner er sammenhængende og komplekse.

Træer skaber rum. De kan tilføre struktur og form, og de danner ofte rygraden i grønne anlæg, både på kirkegårde og andre steder. Træerne medvirker til, at vi opfatter kirkegården som et defineret sted. De kan formidle skala, hvilket måske er vigtigere end nogensinde, da meget nybyggeri er stort, både i højde og omfang. Selvom kirkebyggelinjerne respekteres, er der meget at hamle op med i en landsby, hvor kirkegården måske ligger centralt, men landsbyen i øvrigt er præget af byggeri til landbrug eller industri. Træer kan give kirkegården tyngde og fortælle en særlig historie. Mange landsbykirker formår slet ikke i sig selv at danne en visuel tyngde. Her er samhørigheden mellem kirke og træer afgørende.

På køreture i landskabet er det ofte markante træer, man ser

En allé af rønnetræer, formet af vinden, fører op til indgangen på Sneum Kirke. Her går man altid gennem et spalier, formet af tiden og vinden og nærmest usynlig pleje.
Foto: Henning Looft 2015.

på afstand, og først tættere på oplever man kirke, træer og diger i deres samspil. De tider, hvor kirken var den højeste bygning i sognet, er for længst ovre. Træer giver oplevelser og har stor herlighedsværdi. Naturoplevelse, oplevelser af årstiderne og mangfoldighed i vækst er eksempler. På mange kirkegårde ses helt særlige træer, specielle arter eller træer, der har stor ornamental virkning. Herlighedsværdi er af kolossal betydning for menneskers trivsel. Herlighedsværdi omfatter også dyrkningsglæde, oplevelse af skønhed og den suggestive kraft, der kan være forbundet med oplevelsen. Det er erfaringen, at det er noget, de fleste kender til og forstår, men måske savner ord for. Også fagfolk savner ofte ord for de oplevelser og virkninger, man gerne vil fremhæve, så der er måske et emne at forske i?

En sommeraften kan et træ være en oplevelse, men det, der måske gør indtryk, er i virkeligheden oplevelsen af sollyset, der diffust flimrer gennem kronen og efterlader et indtryk, det kræver meget at forklare. Malere og poeter er måske blandt dem, der bedst kan beskrive, men sikkert er det, at virkningerne kan være både store og stærke. Og så er der i øvrigt rigtig mange bryllupsbilleder, hvor træer spiller en stor rolle!

40-50 år gamle egetræer danner tag, men det er lysets spil i mellemrum og på gulvet, der er den store oplevelse. Nordre Kirkegård, Herning.
Foto: Henning Looft 2015.

Træer har mange fysiske funktioner. De giver læ, de er klimamodererende, de giver skygge på varme sommerdage, og store træer sikrer både stor fordampning af vand og lagring af store mængder CO₂. Listen over funktioner er meget længere og spænder fra det globale, som regnskovenes betydning, til det lokale, som træernes betydning for miljøet. Nogen hævder, at træer kan være ubekvemme. Bladene er livgivende, men falder af om efteråret. Træerne rammer udsigter ind, men kan forhindre et 360-graders frit vue. Træerne bruger af jordens frie vand og konkurrerer hermed med andet, vi gerne vil dyrke. Det er jo korrekte iagttagelser, men der er også nogle proportioner, der skal overvejes. De små ting, der måske kan drille lidt i dagligdagen, må ikke få lov at herske over langt mere essentielle værdier som skønhed, oplevelse og glæde. PH er kendt for meget. Også for at have sagt: Skønhed skader sjældent!

Klippede stammehække danner sammen med bøgehække vægge i et rum med sin helt egen karakter. Fredens Kirkegård, Odense. Foto: Henning Looft 2010.

Der er nogle plantningsmønstre, der ofte benyttes på kirkegårde, og som er gode virkemidler, en slags byggesten, der gør det nemmere at drøfte og tage stilling.

Randtræer er velkendte. Det er store eller mellemstore træer, plantet i en taktfast række lidt inden for diget eller af og til lidt uden for. Funktionen er helt klart at definere kirkegården som et særligt sted, afgrænset med dige og randtræer mod omverdenen. Det er her inden for, i et rum med vægge af træer, med kirken som centrum og med himlen som loft, at livets højdepunkter foregår, herunder begravelse af de døde. Værdien af sådanne runddannende vægge er derfor meget stor, og samtidig får kirken en helt særlig position i rummet.

Indre trærækker giver struktur og kan være rygrad i anlægget, så kirkegården nemt kan opfattes, og man kan finde rundt. Rækkerne kan stå i en fast takt, eller træerne kan være jævnt fordelt i en eller flere rækker. Alléen er en dobbelt række træer omkring en sti eller vej og et meget stærkt arkitektonisk element, men alléen stiller altid noget særligt i udsigt. Der skal være noget for enden. I herregårdsalléen er det jo slottet eller gården, der er for enden, men mindre kan også gøre det.

Fritvoksende træer, også kaldet solitære træer, er mest brugt ornamentalt og kan være overordentlig karakterfulde og byde på oplevelser. Forbillederne er blandt andet den store blodbøg på gårdspladsen eller den højt kuplede hestekastan-

je midt på plænen. Mindre kan sagtens gøre det. Træer som paradisæble, fuglekirsebær eller magnolier har stor orna- mental virkning, og måske kan store æbletræer, valnød eller japanske kirsebær være anvendelige både med deres orna- mentale virkninger og med deres frugter. Fugle og dyr vil i det mindste blive tiltrukket og skabe liv.

Andre træplantningstyper er den lille gruppe på 3-5 træer, den klippede stammehæk, det levende hegn eller nøddegan- gen. Ligesom gravsteder har forbillede i havens elementer, er det en fornuftig idé, at træplantninger har forbillede i kultur- landskabets elementer, hvorfra man kender dyrkningsmøn- stre, udtryk og virkninger.

God forvaltningsskik

Folkekirken er ansvarlig for en betragtelig del af den samlede danske træbestand! Da mange menighedsråd passer godt på træerne, får de heldigvis ofte lov at blive store, og de har stor værdi på mange måder. Ansvaret omfatter ikke bare kirke- gårdene, men også præstegårdshaver, kirkeskov og andre anlæg. Der følger ansvar med, når man har sådan en posi- tion, og det ansvar skal forvaltes med både glæde og kløgt. Skal man sætte sig et varigt minde af betydning, skal man opnå mindst en af tre ting: at få et barn, at skrive en bog eller at plante et træ. Betragt det som en opfordring!

At forvalte træer betyder, at man skal arbejde med dyrkning. Ligesom hos landmanden og forstmanden medfører god og fornuftig dyrkning en stor værdiforøgelse. Det kan man også opleve på mange kirkegårde. I drift og pleje betyder det, at man tager de rigtige beslutninger på de rigtige tidspunkter. Og det er som regel tidligt, hvor indsatsen er billig og afka- stet stort. Nødvendige udtyndinger skal foretages i tide. Hvis man ikke er så kyndig, så er et godt råd, at man skal tænke på at bruge saks og ikke sav – så er man i tide. Rettidig omhu er ikke et bonmot, men noget helt afgørende for dyrkning og vækst. Man kan godt forestille sig beskårne og formede træer på kirkegårdene. Rigtig godt endda. De har et ret sta- tisk udtryk og kan skabe karakter. I sagens natur er sådanne elementer ikke store, men de kan være overordentlig smuk- ke. Her gælder to regler. Træerne skal tildannes fra unge, og når man har lagt sig fast på et bestemt udtryk, kan man ikke uden videre fravige det. Det samme gælder systemplantnin- ger som træerækker og alléer. Her er det afgørende, at syste- met er intakt. En allé med mange huller er ikke helt, hvad

man kunne drømme om. Plejen skal derfor sikre, at alle individer er ens og har samme kår.

Da der på mange kirkegårde er blevet god plads, kan man godt slække noget på stramheden i systemplantninger. Et bredt græsband, hvor træerne vokser spredt, kan være et meget udtryksfuldt element og er ikke så sårbart over for udfald af et par træer. Man kan sjældent have træer af forskellige aldre stående i den samme bestand. Træernes føde er lys – og det kæmper de enkelte planter om. I en række eller en hæk har alle deres plads og får hver især deres udsnit af lysmængden. Planter man små træer ind i en bestand, vil de ofte være nødt til at række ud efter lys og bliver derved skæve og tynde. Nogle huller i en række går an, men når det er for mange, er det bedste ofte at rydde og plante nyt. Efter 10-15 år er elementet genskabt og fungerer igen i mange år.

Begynder plantningen, rækken eller alléen at sygne hen med toptørhed, nedfald af kviste, angreb af svampe mm., så er det sjældent en god idé at bruge en masse ressourcer på vedvarende topkapninger, styninger og afskæringer. Der findes vellykkede eksempler fra herregårdshaver på sådanne operationer, men det er dyrt, skal følges op med få års mellemrum, er sjældent en berigelse og er i virkeligheden bare end udskydelse af den fornuftige og meget billigere løsning: at etablere et nyt element, der kan glæde i rigtig mange år.

Når det gælder kirkegården og dens træer, skal man beslutte, hvordan forholdene skal se ud om 15-20 år og 200 år frem. Det er herudfra, man vælger plantning, etablering og drift. Ansvarlige forvaltere vælger altid at gøre tingene ordentligt, at udnytte de naturgivende muligheder og at gøre tingene i tide. Det giver nemmest succes - og det er billigst i længden.

Plan, politik og styr på træerne

Værdier skal der værnes om. Når det gælder træer, skal man tænke sine værdier på to måder. Hvilket udtryk skal kirkegården have om 50 eller 100 år? Og hvordan gør vi i de nærmeste år, så vi kan opnå vores mål? Begge dele skal der styr på.

Begrebet mode eller trend findes ikke, når det gælder træer. Mode er noget flygtigt og kan ikke anvendes i denne sammenhæng. Den, der planter et træ for at være moderigtig, har ikke helt forstået, hvad det handler om. Det har derimod

den, der planter for de kommende generationer. I menighedsrådet skal kirkegårdens indretning og udtryk jævnligt drøftes, herunder træernes tilstand og virkning. Man kunne ønske, at der altid forelå en træplan og en træpolitik for kirkegården, så man i sognet vidste, hvad der blev lagt vægt på, og så skiftende menighedsråd kunne sigte mod samme mål. Et sådant værktøj kan forankre driften og sikre, at der bliver gjort det nødvendige, kun det nødvendige og ikke noget herudover. Det er ikke nogen stor opgave, men en spændende opgave, hvor menighedsrådet kan efterlade både en attraktiv kirkegård og en vision til efterfølgerne. Og så bliver der mulighed for at fortælle en god historie i sognet og lade borgerne få et indblik i en eller flere af rådets opgaver.

En træpolitik skal give svar på, hvad der er den bærende idé på kirkegården, hvad man skal opleve, og naturligvis hvordan man kommer så vidt. Man skal også tage stilling til, hvordan man håndterer det, når der sker noget uventet som stormfald eller angreb af svampesygdomme. En sådan plan er simpel at udarbejde, men giver et godt grundlag at træffe beslutninger på. Selvom træerne er menighedsrådenes ansvar, er reglerne sådan, at provstiet skal godkende nyplantninger, fældninger og store indgreb. Typisk søger provstierne råd hos stiftet og deres konsulenter, men man

En lille fyrrelund med stor ornamental virkning. Lunden har en væsentlig funktion ved at skærme visuelt mod de meget store bygninger på havnen. Kun træer har en skala, der formår det. Rønne Kirkegård. Foto: Henning Looft 2015.

Hjertetræer og hække danner rum. Sol og skygge giver oplevelser. Lyngby Parkkirkegård.
Foto: Henning Looft 2015.

kan også forberede sig godt ved selv at søge råd hos erfarne og kyndige personer. Som med mange ting kan det være en rigtig god idé at spørge flere steder.

Hvordan sikrer man sig, at de store træbestande, som folkekirken ejer, bliver forvaltet og udviklet kvalificeret? Provstierne er en central aktør, og provsterne har et stort ansvar. Provsterne fører tilsyn med kirkegårdene ved regelmæssige provstesyn, og man kan ikke forandre væsentlige elementer uden accept fra provstiet. Det gælder også træer. Provsterne kender de enkelte kirkegårde og menighedsråd. Sikkert også gravere og kirkegårdsledere, og de er en slags kulturbærere i og med, at de kommer rundt i hele provstiet og har netværk i stiftet. Det store overblik er hos provsterne.

Provsterne vil nok indvende, at de har mange opgaver. Jo, men det er jo ikke nogen ny opgave, blot skal ansvaret systematiseres og fokus øges. Når der er spørgsmål om ændringer på kirkegården, skal provsten rutinemæssigt bare bede om, at der fremlægges en langsigtet plan og en politik for kirkegårdens træer til sagsbehandlingen og som grundlag for beslutninger.

Et øget fokus på træerne og deres værdi vil givet skærpe både interessen for og glæden ved at have ansvaret for dem. Det vil sikre en høj kvalitet af træerne, og at kirkegårdene også i fremtiden er kulturhistoriske helheder med træer, kirke og kirkegård.